

Opgang, 15 juni 2025

Teksten

1 – Jacob Praetorius (Schulz) (1586-1651): “Variaties over Allein Gott in der Höh sei Ehr” (Reinier Korver, Crane-orgel van de Hervormde Kerk te Waspik)

Dit orgel in Waspik (gemeente Waalwijk, in Noord-Brabant) is in een zogenaamde ‘middentoonstemming’ gestemd. In de periode waarin Praetorius dit stuk schreef werd nog geen ‘gelijkzwevende’ stemming toegepast, zoals die tegenwoordig bijvoorbeeld op de piano’s wordt toegepast, waarin alle 12 toonsafstanden in een oktaaf gelijk zijn.

Een middentoonstemming, en ook andere stemmingsoorten, maakt het mogelijk dat verschillende toonsoorten een andere klankkleur krijgen. Bij een middentoonstemming worden zoveel mogelijk tertsen ‘rein’ gestemd zonder teveel aan de zuiverheid van de kwinten te verliezen.

2 – Georg Böhm (1661-1733): “Variaties over Allein Gott in der Höh sei Ehr” (Yoann Moulin, klavecimbel)

In de periode tot en met de barok was het heel gebruikelijk dat een ‘klavierstuk’ op diverse toetsinstrumenten kon worden gespeeld, op orgel, maar ook op klavecimbel of clavichord, tenzij dat specifiek, bijvoorbeeld door een pedaalpartij was voorgeschreven of anderszins duidelijk was.

3 – Nikolaus Decius (c.1485-c.1546), Hans Leo Hassler (1564-1612), Heinrich Ehmann (1938-1996): “Allein Gott in der Höh sei Ehr” (Bach-Chor Siegen, o.l.v. Ulrich Stötzel)

Drie versies van het lied van Decius: de originele 4-stemmige zetting, een instrumentale zetting van Hassler, en een bewerking van Decius door Heinrich Ehmann. Gezongen worden de eerste twee strofen van het lied. De Nederlandse vertaling is die uit het liedboek.

Allein Gott in der Höh' sei Ehr'
und Dank für seine Gnade,
darum daß nun und nimmermehr
uns rühren kann kein Schade.
Ein Wohlgefall'n Gott an uns hat,
nun ist groß' Fried' ohn' Unterlaß,
all' Fehd' hat nun ein Ende.

Wir loben, preis'n, anbeten dich
für deine Ehr'; wir danken,
daß du, Gott Vater ewiglich
regierst ohn' alles Wanken.
Ganz ungemeß'n ist deine Macht,
fort g'schieht, was dein Will' hat bedacht;
wohl uns des feinen Herren!

God in de hoog' alleen zij eer
en dank voor Zijn genade,
daarom, dat nu en nimmermeer
ons deren nood en schade.
God toont Zijn gunst aan ons geslacht.
Hij heeft de vrede weergebracht;
de strijd heeft thans een einde.

U, Vader, U aanbidden wij,
wij zingen U ter ere;
onwrikbaar staat Uw heerschappij,
voorgoed zult Gij regeren.
Gij hebt onmetelijke macht,
Uw wil wordt onverwijd volbracht.
Die Heer' is onze Koning!

Vervolg op pagina 2

4 – Johann Ludwig Bach (1677-1731): Missa sopra "Allein Gott in der Höh sei Ehr" (Ex Tempore, o.l.v. Florian Heyerick)

Deze Missa Brevis, een korte mis, werd vroeger toegeschreven aan Johann Nicolaus Bach, en is als Anhang III/166 in de BWV opgenomen. De Latijnse tekst van het Gloria wordt overkoepeld door een cantus firmus op tekst van de vier coupletten van het koraal "Allein Gott in der Höh sei Ehr", de Duitse vertaling van het Gloria. De vertaling is van Ria van Hengel.

1. Kyrie eleison.
2. Christe eleison.
3. Kyrie eleison.

Heer, ontferm u.
Christus, ontferm u.
Heer, ontferm u.

4. Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis.

Ere zij God in den hoge, en vrede op aarde voor mensen van goeden wil.

Allein Gott in der Höh' sei Ehr'
und Dank für seine Gnade,
darum, dass nun und nimmermehr
uns rühren kann kein Schade.
Ein Wohlgefall'n Gott an uns hat;
nun ist groß Fried ohn Unterlass,
all Fehd hat nun ein Ende.

Alleen God in den hoge zij eer
en dank voor zijn genade,
omdat ongeluk ons nu en nooit
kan treffen.
God vindt welbehagen in ons,
nu is er onafgebroken een grote vrede,
aan alle vijandschap is een einde gekomen.

5. Laudamus te, benedicimus te,
adoramus te, glorificamus te.
Gratias agimus tibi
propter magnam gloriam tuam.
Domine Deus, Rex coelestis,
Deus Pater omnipotens.

Wij loven u, wij prijzen u,
wij aanbidden u, wij verheerlijken u.
Wij zeggen u dank
voor uw grote heerlijkheid.
Heer God, hemelse Koning,
God, almachtige Vader.

Wir loben, preisen, anbeten dich;
für deine Ehr' wir danken,
dass du, Gott Vater, ewiglich
regierst ohn alles Wanken.
Ganz ungemess'n ist deine Macht,
fort g'schieht, was dein Will hat bedacht:
Wohl uns des feinen Herren!

Wij loven, prijzen, aanbidden u;
wij danken u voor uw eer,
dat u, God onze Vader, eeuwig
onwankelbaar regeert.
Onmetelijk is uw macht
wat u wilt gebeurt:
Gezegend zijn wij met zo'n goede Heer!

6. Domine Fili unigenite Jesu Christe,
Domine Deus, Agnus Dei, Filius Patris.
Qui tollis peccata mundi,
miserere nobis,
Qui tollis peccata mundi,
miserere nobis,
suscipe deprecationem nostram.
Qui sedes ad dexteram Patris,
miserere nobis.

Heer, eniggeboren Zoon, Jezus Christus,
Heer God, Lam Gods, Zoon van de Vader.
Gij, die de zonden der wereld draagt,
ontferm u over ons.
U die de zonden der wereld draagt,
ontferm u over ons,
aanvaard onze smeekbede.
U die zit aan de rechterhand van de Vader,
ontferm u over ons.

O Jesu Christ, Sohn eingeborn
deines himmlischen Vaters,
Versöhner der', die warn verlorn,
du Stiller unsers Haders,
Lamm Gottes, heilger Herr und Gott,
nimm an die Bitt von unsrer Not:
Erbarm dich unser aller!

O Jezus Christus, eniggeboren zoon
van uw hemelse vader,
verzoener van hen die verloren waren,
bijlegger van onze twisten,
lam van God, heilige Heer en God,
aanvaard de bede vanuit onze nood:
Ontferm u over ons allen.

7. Quoniam tu solus sanctus,
tu solus Dominus,
tu solus altissimus Jesu Christe.

O Heilger Geist, du höchstes Gut,
du allerheilsamster Tröster:
Für's Teufels Gewalt fortan behüt,

die Jesus Christus erlöset
durch große Marter und bitteren Tod;
abwendt all unsern Jammer und Not!
Darauf wir uns verlassen.

8. Cum Sancto Spiritu
in gloria Dei Patris, amen.

Want u alleen bent heilig,
u alleen bent de Heer,
u alleen bent de hoogste, Jezus Christus.

O Heilige Geest, hoogste goed,
allerheilzaamste trooster:
Bewaar voortaan voor het geweld van de duivel
hen die Jezus Christus heeft verlost
door grote marteling en bittere dood;
neem al onze ellende en nood weg!
Daar vertrouwen wij op.

Met de Heilige Geest
in de glorie van God de Vader, amen.